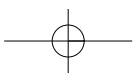
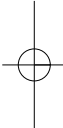
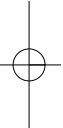

PROTECCIÓ DE MENORS I JUSTÍCIA JUVENIL

ÍNDEX

1. Antecedents	193
2. Creació de la Direcció General de Protecció i Tutela de Menors	194
3. Polítiques a aplicar	194
3.1 Els Delegats d'Assistència al Menor (DAM)	195
3.2 Creació de centres d'internament i remodelació dels existents	196
4. Llei 11/1985 de 13 de juny de protecció de menors	197
5. Reformes legislatives que afecten el tractament del menors	200
5.1 Divisió de les facultats de protecció i de reforma	200
5.2 Creació de dos òrgans directius nous	201
6. Adaptació de les lleis estatals a la Constitució	202
7. Llei catalana de Justícia Juvenil, 27/2001, de 31 de desembre	203
8. Llei estatal 5/2000 de responsabilitat penal del menor i les seves conseqüències a Catalunya	204
9. Polítiques d'atenció i d'educació del menor	205
9.1 Programa d'assessorament tècnic	205
9.2 Programa de mediació i reparació	206

192

Núria de Gispert

9.3 Programa d'execució de mesures en medi obert	207
9.4 Programa d'execució de mesures d'internament	207
10. Apunt final	208

1. Antecedents

L'article 9.28 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979, estableix la competència exclusiva de la Generalitat en matèria d'institucions públiques de protecció i tutela de menors, tot respectant, en tot cas, la legislació civil, penal i penitenciària.

Catalunya va ésser, l'any 1981, la primera Comunitat Autònoma que va rebre de l'Administració de l'Estat els traspassos en matèria de protecció de menors, en compliment de la previsió estatutària abans esmentada.¹

Foren traspassats a la Generalitat els serveis de l'Estat en matèria de protecció de menors, els quals comprenien les funcions que l'Obra de Protecció de Menors exercia en el territori de Catalunya, tal com resulta de la legislació sobre protecció de menors, aprovada per Decret de 2 de juliol de 1948 i les seves disposicions complementàries.

La legislació estatal que regulava la protecció de menors en el moment dels traspassos de serveis era la que va aprovar la legislació sobre els Tribunals Tutelars de Menors. Aquest Decret atribuïa a aquests òrgans jurisdiccionals especials una doble funció: la funció protectora dels menors d'edat abandonats o en situació de desemparament i la funció reformadora dels menors de setze anys, autors de fets delictius.

L'execució de les mesures de protecció i de reforma que adoptaven aquests tribunals tutelars corresponia a les antigues juntes provincials de protecció de menors i, a partir del moment dels traspassos dels serveis, en l'àmbit territorial de Catalunya, a la Generalitat.

1. Reial Decret 1292/1981, de 5 de juny.

2. Creació de la Direcció General de Protecció i Tutela de Menors

Tots els serveis traspassats foren assignats al Departament de Justícia i específicament a la Direcció General de Protecció i Tutela de Menors, pel decret 168/1981, de 8 de juliol.

A partir de l'any 1981, el Govern català assumeix una nova política, no exempta de riscos, pel que fa al tractament i la intervenció en l'àmbit dels menors i els joves infractors, i així trenca amb un passat dominat pel paternalisme com a base o fonament de les respostes, la manca generalitzada de garanties i la no-resposta com a resposta més habitual als conflictes i els problemes que podien haver causat la conducta infractora dels menors.

L'abús en l'aplicació de la mesura d'internament, que era la més imposada pels tribunals tutelars, i una certa confusió entre la denominada facultat protectora i la facultat reformadora, constituïen també elements configuradors d'una realitat gens encoratjadora.

3. Polítiques a aplicar

La nova política que es va començar a aplicar a Catalunya es va fonamentar en la necessitat de separar les funcions de protecció i de reforma, en la promoció d'un procediment amb les degudes garanties, en la diversificació de les respostes, i, finalment, en la consideració que l'opció de l'internament en un centre hauria d'esdevenir sempre la darrera opció.

Aquesta nova política va comportar el disseny i la creació de nous recursos, entre els quals cal destacar la figura professional dels delegats d'assistència al menor que, implantada en tot el territori, va possibilitar l'aplicació, per primer cop en el nostre país, de mesures com la llibertat vigilada. La seva creació va tenir lloc l'any 1982.

3.1 ELS DELEGATS D'ASSISTÈNCIA AL MENOR (DAM)

Aquesta figura que es va relacionar directament amb la funció reformatora dels menors i amb el tractament en medi obert es va anar potenciant perquè és el sistema idoni que permet l'atenció de menors dissocials sense allunyar-los del seu propi medi i facilita la seva integració social sense afegir a la seva marginació la que comportaria una mesura d'internament.

La comarcalització d'aquests recursos obeeix al propòsit d'atendre els menors, sempre que sigui possible, allà on viuen i creixen.

La formació d'aquests professionals va anar a càrrec del Centre d'Estudis Jurídics del Departament de Justícia, aprofundint la pràctica amb la teoria i tenint un contacte continuat amb el centre de formació de Vaucresson, depenent del Ministeri de Justícia francès. També, el Departament ha participat anualment en la Conferència Europea de la Probation, experiència aquesta, que ha donat molts fruits positius en la feina realitzada per aquests professionals, com ara, referents al treball en benefici de la comunitat o els mateixos serveis de la Probation.

Com a dada quantitativa cal destacar que, per exemple, l'any 1983, varen ser atesos pel servei de medi obert, on estan ubicats els delegats d'assistència al menor, 754 menors, i l'any 1984, van ser atesos 1.297.

El tractament en medi obert es desenvolupa mitjançant les mesures següents: llibertat vigilada, vigilància protectora, seguiment per desinternament i seguiment preventiu.

Es pot dir que després de dos anys d'implantar aquesta figura, es consolida un progressiu procés de reducció de l'internament de menors en centres que ve acompanyat d'una potenciació dels recursos en la pròpia comunitat. L'increment de l'atenció en medi obert, que a inicis del 2000 és d'un 85 % respecte de l'any 1983, es va anar afermant, com a mesura més important de tractament.

Podria dir-se que la Direcció General de Protecció de Menors va realitzar una aposta clara a favor de les mesures alternatives a l'interna-

ment en la direcció adoptada pels països europeus més avançats: Suïssa, Alemanya, Noruega...

L'any 1984 estaven adscrits al servei de medi obert, 50 delegats d'assistència al menor, distribuïts per tot el territori.

3.2 CREACIÓ DE CENTRES D'INTERNAMENT I REMODELACIÓ DELS EXISTENTS

Conscients de la importància de conèixer la situació dels menors en relació amb la família, l'entorn social, l'educació i l'ocupació laboral, com a elements definidors de llurs necessitats educatives, es planteja, a partir de l'any 1982, la necessitat de crear un espai d'observació dels menors. Aquesta informació obtinguda sobre els menors i el seu entorn ha d'ésser facilitada als fiscals i als jutges de menors, per tal que puguin orientar la resposta més adequada a cada cas.

L'any 1982 s'inaugura a Barcelona **el primer centre d'observació de tot l'Estat espanyol**, i el mateix any van iniciar llurs activitats els equips d'observació en medi obert i els equips tècnics, els quals eren posats a disposició de les autoritats judicials responsables de la jurisdicció de menors.

A l'àrea de centres es va fer una remodelació molt important dels equipaments existents abans dels traspassos, amb la supressió dels antics i grans centres d'internament, com ara, el Ramon Albó, a Mollet (avui, seu de l'Escola de Policia de Catalunya), el Castell, a Palau de Plegamans o l'Esperança (avui seu de l'Escola Judicial). Tots aquests centres eren de grans dimensions (havien arribat a tenir quasi 200 places). Es varen crear unitats més reduïdes i especialitzades (no arribaven a 20 places), a fi d'oferir respostes diferents i individualitzades, que impliquessin la separació temporal dels menors de llur entorn familiar i social.

I es posen en marxa els centres següents: Granja Escola el Segre, a Lleida, destinat a residència semioberta i té com a activitats principals el treball al camp, la granja taller i l'aula escolar. **El centre**

d'acollida de Barcelona, destinat a albergar nois i noies temporalment, fins que es trobi la sortida més adient per a cada cas. **Llar de tractament de Granollers**, per a nois de reforma. Tots aquests centres són de capacitat reduïda, entre 12 i 18 places. I es comença a projectar un centre a Girona, de caràcter semiobert i el centre de règim tancat de Palau de Plegamans.

Cal donar una breu explicació sobre la nova dimensió dels centres, però també sobre la separació real i efectiva de les funcions de protecció i de reforma.

Abans d'assumir els serveis de protecció i tutela de menors, els menors tutelats en situació de desemparament o abandonats, i els menors subjectes a mesures de reforma per haver comès fets delictius, ocupaven generalment els mateixos centres. Un dels eixos de la nova política de menors va ser la seva separació i tractament diferenciat. Els menors tutelats també varen ser internats en nous centres de protecció, oberts i de capacitat reduïda. Però aquests menors i la seva funció protectora va ser gestionada pel departament de Benestar Social a partir de 1988. Restant a Justícia aquells que requerien un tractament individualitzat i estaven subjectes a mesures penals.

4. Llei 11/1985, de 13 de juny, de protecció de menors

L'article 25.2 de l'EAC estableix que correspon a la Generalitat la potestat legislativa en l'exercici de les seves competències exclusives. En conseqüència, i tenint en compte que la legislació vigent era inadequada i desfasada, el Departament de Justícia no podia complir correctament les finalitats de protecció que li havien estat encomanades sense fer-hi un canvi substancial.

Calia, doncs, la promulgació d'una llei de protecció de menors, inspirada en les tècniques modernes que informen les legislacions més avançades, que substituís l'antiga normativa, de caràcter administratiu, que quedava fora de l'article 9.28 de l'Estatut.

El Parlament de Catalunya va ésser el primer de l'Estat a aprovar

una llei específica de protecció de menors, que regulava tres àmbits diferents d'actuació: la prevenció de la delinqüència infantil i juvenil, el tractament de la delinqüència i la tutela dels menors si manca la potestat del pare i de la mare o per un inadequat exercici d'aquesta o del dret de guarda i educació.

La llei defineix una sèrie de principis rectors per tal d'establir, d'una manera clara, tant el respecte als drets de l'infant regulats per tractats, acords i declaracions internacionals i per la Resolució 37/1 del Parlament de Catalunya, de 10 de desembre de 1981, com una sèrie de garanties individuals davant la intervenció de l'Administració.

Dins d'aquests principis, l'acció legislativa s'encamina sobre les línies següents:

- Sempre que sigui possible, l'acció educativa sobre el menor s'ha de fer en el seu medi natural.
- L'internament ha de ser sempre l'últim recurs a què hom ha d'arribar.
- S'ha de procurar comptar amb la participació del menor en tot el procés educatiu.

La llei substitueix els antics criteris de beneficiència en què es basava la protecció de la infància, per la moderna concepció de servei públic; utilitza personal especialitzat i s'interessa per la seva preparació i formació permanent. Per al tractament en medi obert, inclou per primera vegada la figura del delegat d'assistència al menor com a peça clau d'aquest sistema i estableix les seves funcions. Si bé recordem que aquests professionals ja varen iniciar la seva tasca en el medi obert, tres anys abans. El que fa la llei és donar carta de naturalesa a la figura del DAM.

Aquesta llei va constituir un primer i pioner marc legal modern per a poder aplicar les mesures de protecció i de reforma adoptades pels tribunals tutelars de menors, des del respecte dels drets individuals dels menors.

Pel camí de la innovació en l'aplicació de mesures i la creació de nous recursos

L'any 1986, es va inaugurar a Palau de Plegamans **el primer centre tancat** amb l'objectiu de donar resposta a les necessitats dels menors i els joves que requereixen una actuació educativa més intensa. Es tracta del **Centre Educatiu l'Alzina**.

Aquest model de recurs especialitzat no només ha cobert les necessitats plantejades per als menors sotmesos a mesures judicials d'internament, sinó que ha estat un referent per a la resta de CA, que sovint van confiar els seus menors més conflictius, mentre no construïen un de semblant. Aquesta col·laboració va ser continuada fins l'any 2000. L'implantació d'aquest model, en què Catalunya també ha estat pionera, va permetre que la mesura de tancament en un centre penitenciari dels nois i noies que tenen entre 16 i 18 anys es pogués complir en un centre de menors. I així es va fer durant molts anys, fins que es va aprovar la majoria d'edat penal als 18 anys. En altres CA aquests menors de 18 anys complien la seva condemna a la presó.

L'any 1990 també es va crear i va entrar en funcionament el Centre de Justícia juvenil semiobert de Girona, anomenat Montilivi. Centre de 20 places ampliable a 20 més i que donava resposta als menors que requerien mesures d'internament i procedien de les comarques de Girona.

També l'any 1990, continuant la política de diversificació de les respostes que es posen a disposició dels jutges de menors i atenent el nou perfil de la població que arribava a la jurisdicció de menors, es va dissenyar i posar en funcionament **el programa de mediació i reparació a la víctima**. Aquesta experiència, també pionera en l'àmbit estatal, va estar i és molt aplicada pels jutges i fiscals de la jurisdicció de menors.

Aquestes experiències pioneres, valorades positivament pel conjunt d'institucions i de professionals que intervenen en l'àmbit de la justícia juvenil, van estar incorporades a la Llei Orgànica 4/1992, de 5 de juny,

Llei estatal, reguladora de la competència i el procediment dels jutjats de menors.

La política aplicada a Catalunya en l'àmbit de la justícia juvenil va comportar, segons les estadístiques dels darrers anys, que només una desena part de les resolucions judicials sobre els menors infractors n'impliquessin l'ingrés en un centre d'internament. Això significava que la gran majoria de respostes que rebien els menors infractors es portaven a terme en llur propi medi familiar i social. Tot això va ser possible per **la creació i l'aplicació de recursos i de programes alternatius, entre els quals cal destacar la llibertat vigilada, els serveis en benefici de la comunitat i la mediació i la reparació a la víctima.**

Aquests percentatges fan palesa, en el context europeu actual, la constatació que es tracta d'una de les polítiques en matèria de justícia juvenil més avançades d'Europa.

Els serveis de justícia juvenil a Catalunya van arribar a ser a finals dels 90, motiu de reconeixement, i constitueixen, sens dubte, el model a seguir per la resta de les CA que tenen encara en fase de desplegament els respectius models i serveis de justícia juvenil per a l'aplicació de la Llei estatal 5/2000, que ha incorporat el model creat a Catalunya.

5. Reformes legislatives que afecten el tractament de menors

5.1. DIVISIÓ DE LES FACULTATS DE PROTECCIÓ I DE REFORMA

La Llei de l'Estat 21/1987, d'11 de novembre, que modifica els aspectes relatius a l'adopció, va comportar la supressió de l'anomenada facultat protectora dels tribunals tutelars de menors i l'atribució de les funcions de tutela, guarda, acolliment i adopció dels menors desemparats a les entitats públiques de protecció de menors de les CA, sens perjudici de les funcions jurisdiccionals reservades en aquesta matèria als jutjats de família.

La nova situació competencial creada arran de l'esmentada llei i el

desenvolupament del dret civil català han fet que la protecció de menors hagi estat objecte, des de la meitat dels anys 80 fins al final dels 90, d'un tractament legislatiu intens, mitjançant les lleis aprovades pel Parlament:

- Llei 12/1988, de modificació de la llei 11/1985, de protecció de menors;
- Llei 37/1991, sobre mesures de protecció de menors i de l'adopció;
- Llei 39/1991, de la tutela i institucions tutelars, i
- Llei 8/1995, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents.

Algunes d'aquestes lleis han estat refoses en el Codi de Família, aprovat en la Llei 9/1998 de 15 de juliol.

5.2 CREACIÓ DE DOS ÒRGANS DIRECTIUS NOUS

La modificació de la Llei estatal 21/1987, del Codi Civil en matèria d'adopció, va comportar en el Govern català, entre d'altres coses, **la creació de dues direccions generals**, que tenien com a objectiu separar les funcions de protecció dels menors abandonats de les funcions relatives a l'atenció dels menors delinqüents o necessitats de mesures de reforma. Van crear-se, doncs, **la Direcció General d'Atenció a la Infància i la Direcció General de Justícia Juvenil**. La primera va passar a dependre del nou Departament de Benestar Social, després anomenat Benestar i Família i la segona es va quedar a Justícia.

L'any 1988, va ser sens dubte un dels anys més decisius en la història de la justícia de menors en el nostre país. Tan sols l'any 1981, en què es varen assumir els serveis traspassats en matèria de protecció de menors, i l'any 1985, en què va ésser aprovada pel Parlament de Catalunya la Llei 11/1985, sobre protecció de menors, poden competir en rellevància històrica amb l'any 1988.

La Llei 12/1988 del Parlament de Catalunya modifica la Llei 11/1985 per tal de fer possible un nou model d'organització dels ser-

veis públics de protecció i tutela de menors a Catalunya, i mitjançant el Decret 332/1988 es procedeix a una nova reassignació de competències en matèria de protecció de menors.

L'article 1 de l'esmentat Decret assenyala les competències que assumirà la nova Direcció General de Justícia Juvenil, les quals es concreten, fonamentalment, en l'execució de les mesures dictades per la jurisdicció de menors en l'àmbit penal.

Amb la creació del nou Departament de Benestar Social, se li assignen les funcions de protecció de menors, que les exercirà mitjançant la Direcció General d'Atenció a la Infància.

En síntesi, aquest òrgan directiu es farà càrrec de l'atenció i la promoció del benestar de la infància i de l'adolescència amb l'objectiu de contribuir al seu ple desenvolupament personal, especialment en els casos en què els entorns socio-familiars i comunitaris tinguin un alt risc social.

Durant set anys, des de 1981, data de la transferència de les competències de protecció i tutela de menors de l'Estat a la Generalitat de Catalunya, fins l'any 1988 en què el Govern català va crear la nova conselleria de Benestar Social, el Departament de Justícia va exercir les competències i funcions de protecció de menors, però no és en aquest llibre on s'han d'explicar, ja que correspon més a serveis socials i, per tant, seran comentades en una altra publicació referent a Benestar i Família.

El mes de desembre de l'any 1988, es produeix la presa de possessió dels nous jutges de menors que serviran els recentment creats jutjats de menors i s'inicia una nova etapa dins la justícia penal de menors, caracteritzada pel treball coordinat amb aquests nous òrgans, del qual es derivarà un important avenç qualitatiu en els diferents àmbits d'atenció de què són objecte els menors i joves infractors de Catalunya.

6. Adaptació de les lleis estatals a la Constitució

L'adaptació de les lleis espanyoles a la Constitució de 1978 va anar més lentament. La Llei Orgànica del Poder judicial, de 1985, va subs-

tituir els antics tribunals tutelars de menors pels nous jutjats de menors, però no va efectuar la reforma en el termini d'un any, ja que el projecte no va ser presentat.

Només com a conseqüència de la sentència del TC 36/1991, que va declarar la inconstitucionalitat de l'art. 15 de la Llei de Tribunals Tutelars de Menors de 1948, es va efectuar la modificació urgent i provisional d'aquest text legal, amb la finalitat d'introduir les garanties processals mínimes, que va donar lloc a la Llei Orgànica 4/1992, de mesures urgents en aquest àmbit, i que varen crear els jutjats de menors.

El pas definitiu per a la renovació de la legislació en aquesta matèria va ésser l'aprovació de la Llei Orgànica 10/1995 del Codi Penal. El Codi estableix, en l'art. 19, que la majoria d'edat penal és als 18 anys i que els menors d'aquesta edat, que siguin autors de fets tipificats com a delicte o falta poden respondre'n de conformitat amb la llei que reguli la responsabilitat penal dels menors d'edat.

Aquesta modificació del Codi Penal va ser defensada per CiU al Congrés de Diputats tot al·legant que en tots els països del nostre entorn cultural era així.

Finalment, la Llei Orgànica 5/2000, reguladora de la responsabilitat penal del menor, deroga la legislació de 1948 i la Llei Orgànica 4/1992.

7. Llei catalana de Justícia Juvenil, 27/2001, de 31 de desembre

La finalitat bàsica d'aquesta llei és promoure i regular les eines per aconseguir la integració i la reinserció social dels menors i els joves, mitjançant l'aplicació de programes i actuacions que han de tenir un caràcter fonamentalment educatiu.

L'acció educativa promoguda en aquest àmbit té unes característiques determinades. Els programes d'intervenció educativa en l'àmbit dels menors i els joves infractors es duen a terme en un context d'execució penal i, per tant, de control. La resposta a la infracció penal ha d'ajudar els menors i els joves a sentir-se responsables dels propis actes.

La individualització de les intervencions, en funció de les circum-

tàncies de cada cas, la formació especialitzada dels professionals i dels equips que intervenen en cada fase, són altres trets característics de l'acció educativa regulada per la llei.

Un capítol important de la llei és el que es refereix als programes generals d'intervenció en medi obert. Les mesures en medi obert han d'incloure com a mínim el tractament ambulatori, l'assistència a un centre de dia, la permanència de cap de setmana i la llibertat vigilada. Les mesures s'han d'executar amb la metodologia i els criteris d'actuació definits pels programes generals respectius: mediació, reparació a la víctima, inserció laboral, serveis en benefici de la comunitat i altres que es considerin adequats.

8. Llei estatal 5/2000 de responsabilitat penal del menor i les seves conseqüències a Catalunya

En primer lloc, cal dir que la gènesi del Projecte de llei s'inicia a Catalunya, malgrat ser una llei estatal, atesa la gran experiència que sobre menors tenia el nostre país. Gran part del projecte té en compte la realitat catalana, tant en el que es refereix als programes en medi obert com en els d'internament.

Catalunya es va preparar per a aquesta llei i va elaborar un estudi sobre el seu impacte, estudi que va servir al Govern català per preparar els recursos humans i econòmics necessaris, tant en la vessant judicial (jutjats i fiscalia) com en la vessant ressocialitzadora (necessitat de més professionals, més recursos i places d'internament).

Varen crear-se places noves, fins arribar a les 190 places d'internament en centres (fins aleshores es disposava de 140 places), van incrementar-se les places d'educador i altres professionals i es van crear i dotar nous jutjats de menors i la fiscalia de menors de Barcelona, amb guàrdia permanent durant 24 hores, única fins avui a tot l'Estat espanyol.

El cost que va representar tot això va ser de 3.000 milions de les antigues pessetes, és a dir, divuit milions d'euros.

Cal afegir aquí l'important esforç pressupostari que ja havia fet la

Generalitat durant els 20 anys anteriors, aconseguint una justícia de joves i de menors de qualitat. Les estadístiques no enganyen, i canviar la política de menors va costar molts recursos humans: educadors, mestres, formació i molts recursos materials: nous centres i equipaments i una gran diversitat de mitjans. Aquesta situació va permetre que la Generalitat pogués complir la nova llei amb els recursos necessaris, cosa que no va passar amb la resta de CA.

L'entrada en vigor de la Llei 5/2000 va produir un increment molt important en les demandes d'intervenció. L'any 2001 l'increment va ser del 33,4 % respecte de l'any 2000 i l'any 2002, del 9,75 %.

El total de demandes d'intervenció de l'any 2002 fou de 16.496, distribuïdes de la següent manera:

Assessorament tècnic	7.377
Mediació i reparació	2.044
Mesures en medi obert	2.159
Mesures en centres	902

Les altres intervencions referides a la jurisdicció penal i civil foren, respectivament, 2.473 i 1.529.

9. Polítiques d'atenció i d'educació del menor

9.1 PROGRAMA D'ASSESSORAMENT TÈCNIC

En el procediment judicial de menors és preceptiva l'elaboració d'un informe sobre les circumstàncies personals i socials del menor, presumpte autor d'un fet delictiu, perquè el jutge les pugui tenir en compte en el moment de dictar la resolució judicial.

Els professionals entrevisten el menor i els seus pares; recopilen informació d'altres professionals o institucions coneixedores de la situació del menor, i elaboren l'informe tècnic preceptiu, del contingut del qual assabenten el menor i els seus pares. També són presents a la com-

pareixença i a l'audiència del procediment de menors o assisteixen al judici oral, quan els requereix l'òrgan judicial.

El perfil de la població atesa durant l'any 2002 fou el següent: un 14,90 % tenia 15 anys; un 21,73 % tenia 16 anys; un 27,97 % tenia 17 anys; un 16,84 % tenia 18 anys.

Els casos finalitzats l'any 2002 van ser de 6.414, essent un 90 % sobre nois i un 10 % sobre noies.

Els delictes més comuns van ser un 65,46 % contra el patrimoni i un 14,32 % de lesions. Contra la vida, un 0,17 %, que en nombre de casos van ser 14, sobre un total de 8.010 menors que van passar per la jurisdicció de menors.

Aquestes dades mereixen una explicació complementària, ja que els números són molt freds sinó expliquen la seva història. Les notícies als mitjans de comunicació de fets delictius greus a mans de menors, com ara una possible violació d'una nena de 13 anys per un menor de 16, o bé l'assassinat d'un pare a mans dels seu fill menor, crea una alarma social que produeix un altre efecte: de seguida surten veus demanant l'enduriment de les penes i allò que sortosament és un cas aïllat es converteix en la norma i, de fet, s'ha aconseguit endurir en dos moments diferents des de l'any 2000, la normativa penal dels menors. Si tornem a fixar-nos en les estadístiques, només 14 menors sobre 8.000 atesos l'any 2002 van cometre delictes molt greus. Creiem que no és coherent endurir les mesures penals dirigides a aquests joves pensant només en aquests 14 que van cometre algun delicte greu. La legislació de menors ha de tenir en compte tots els casos però molt especialment ha de pensar en les necessitats de la majoria.

L'any 2003, la franja d'edat entre 16 i 17 anys va concentrar el 60 % dels casos.

9.2 PROGRAMA DE MEDIACIÓ I REPARACIÓ

La jurisdicció de menors ofereix als infractors l'oportunitat de reparar voluntàriament el dany causat a les víctimes. La mediació s'inicia a instància del Ministeri Fiscal. El jutge de menors, a proposta del fiscal

i d'acord amb els resultats obtinguts durant el procés, pot finalitzar les actuacions judicials i arxivar l'expedient. La intervenció del mediador consisteix a conduir el procés de resolució del conflicte, ajudant les parts implicades a arribar a un acord, i a elaborar per a les instàncies judicials un informe sobre el resultat obtingut.

El nombre d'intervencions l'any 2002, ha estat de 2.044, de les quals 1.630 han estat a Barcelona.

El perfil de la població atesa en els casos finalitzats, que ha estat de 1.676, és el següent: el 87,77 a nois i el 12,23 a noies. El 19 % amb nois de 15 anys, el 23,51 % amb nois de 16 anys, el 24,52 % amb nois de 17 anys i el 15,33 % amb nois de 18 anys.

Els delictes relacionats han estat majoritàriament contra el patrimoni, un 64,55 %, i el nombre de menors en aquest delicte 1.238, sobre un total de 1.918.

9.3 PROGRAMES D'EXECUCIÓ DE MESURES EN MEDI OBERT

La intervenció en medi obert consisteix en l'execució de mesures en el mateix entorn social i familiar del menor. Aquestes mesures combinen l'atenció socioeducativa dels menors i joves i el compliment de les condicions de la mesura imposada pels òrgans judicials.

El nombre d'intervencions en medi obert durant el 2002, fou de 2.182, distribuïdes entre els següents programes: llibertat vigilada, prestacions en benefici de la comunitat, tractament terapèutic ambulatori, convivència amb altres, assistència a un centre de dia, tasques socioeducatives, règim d'internament en llibertat vigilada.

El perfil de la població atesa en els casos finalitzats, que fou de 1.156 va ser d'un 89,19 % de nois i 10,81 % de noies.

9.4 PROGRAMES D'EXECUCIÓ DE MESURES D'INTERNAMENT

L'internament pot ser en un centre educatiu en règim obert, semi-obert i tancat. Aquestes mesures consisteixen en una intervenció inter-

disciplinària que es caracteritza per una combinació d'atenció a les necessitats personals, socials i de control.

El total de mesures d'internament, l'any 2002 fou de 902, essent el total de casos finalitzats de 681. El percentatge de nois va ser de 90,75 % i el de noies 9,25 %.

Cal destacar que amb l'entrada en vigor de la Llei de responsabilitat del menor, les mesures d'internament s'han elevat dels 2 als 8 anys en delictes molt greus; i que la població que s'atén té més edat, que s'ha d'intervenir més vegades i sobre joves.

10. Apunt final

La justícia de menors ha estat sotmesa durant els darrers 20 anys a profunds canvis socials i judicials. La incorporació dels jutges de carrera, la Llei 11/1985 de protecció de menors, la seva posterior reforma, la Llei orgànica 4/1992 de mesures urgents, la Llei de Justícia juvenil, les referents al Codi de Família i la Llei orgànica 5/2000, de responsabilitat penal del menor, són exemples clars dels canvis operats en aquesta matèria.

Com en altres àmbits, el Govern català va assumir les competències en menors l'any 1981. La resta de CA van trigar ben bé de 10 a 15 anys per a fer-se'n càrrec. El model català de justícia juvenil i el de menors ho ha estat no només a nivell de l'Estat espanyol sinó també a nivell europeu. El Govern català ha fet una clara aposta per a la conformació d'un model de justícia juvenil de qualitat, des del punt de vista material i conceptual, un model que continua generant confiança. Especialment, s'ha apostat per considerar l'internament com a últim recurs i anar desenvolupant mesures alternatives. En aquest sentit, l'actual legislació vigent a tot l'Estat espanyol recull 13 mesures diferents, còpies de l'experiència catalana.

Actualment, es mantenen les següents proporcions: un 85 % de mesures destinades als menors delinqüents, no privatives de llibertat, és a dir, en el medi obert, front al 15 % de mesures executades privatives de llibertat, és a dir, d'internament en centres.

Aquesta proporció és diferent a la de la resta de CA, on la mesura d'internament arriba al 60 %.

Algunes xifres

Durant l'any 2003, es van enllestir 6.072 informes d'assessorament tècnic, el doble dels que es van realitzar l'any 2000. També es va actuar en 1.560 processos de mediació.

En els centres de menors a finals del 2003 hi havia 234 menors, mentre que l'any 2000 no arribaven al centenar. Durant l'any 2003 es van executar 995 mesures d'internament en centres, mentre que l'any 2000 van ser 382.

Pel que fa a mesures en medi obert, l'any 2003 es van executar 3.152 mesures, mentre que l'any 2000 van ser la meitat.

La majoria de menors que havien de complir mesures d'internament o en medi obert tenien entre 17 i 22 anys.

Si bé la majoria d'edat penal és als 18 anys, en una de les reformes legals realitzades es va aconseguir a iniciativa de CiU que els menors delinqüents que estaven complint alguna mesura penal, continuessin sota la justícia de menors si superaven l'edat dels 18 anys i encara els quedava un temps de compliment.

Després de l'any 2003

La situació descrita continua essent la mateixa l'any 2008. El primer govern tripartit va presentar dos plans de xoc per tal de pal·liar l'increment d'aquesta població i els efectes de la Llei 5/2000 de Responsabilitat penal del menor. Ha estat durant el segon govern tripartit que, l'any 2007, s'ha creat i ha entrat en funcionament un centre educatiu nou a Barcelona, de 60 places, anomenat Can Llupià al districte Horta-Guinardó, sobre el qual van estar parlant durant els primers quatre anys i s'ha adquirit un terreny a Reus. D'altra banda, l'increment de professionals es fa molt lentament.

El model català de protecció de menors i de justícia juvenil ha estat capdavanter arreu de l'Estat espanyol i si bé, a principis dels 80, anàvem des de Catalunya a visitar els països nòrdics, Suïssa i Alemanya, per conèixer les seves polítiques en matèria d'infància i adolescència, 15 anys més tard eren aquests països que venien a conèixer les nostres aplicacions i la nostra política.

A partir de l'any 2004, el nou Govern tripartit ha mantingut el que hi havia. No ha impulsat res de nou. Com en altres àmbits, aquest no era una prioritat. Després de quatre anys, la política de menors s'ha endurit i prima més la seguretat que les mesures educatives.